

RAPPORT

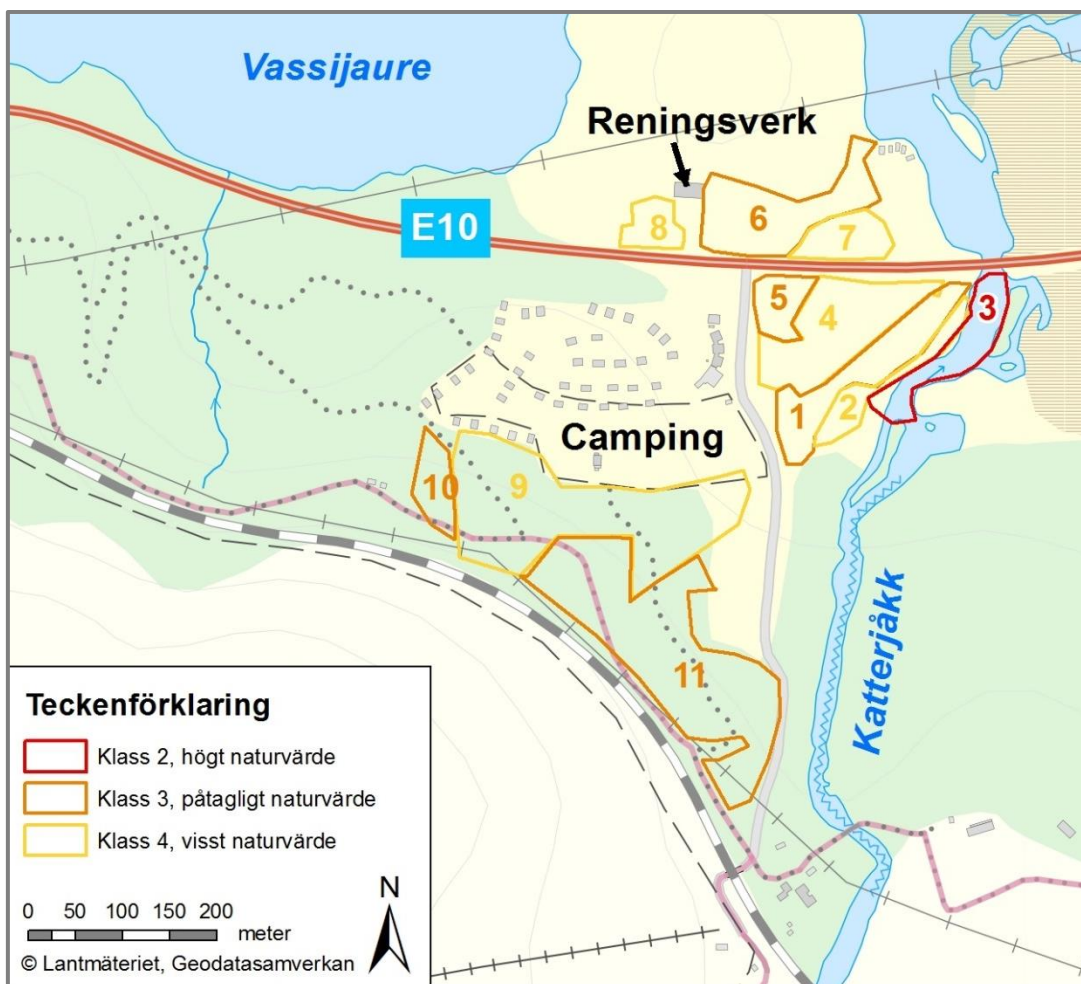
UPPDRAG Underlag till detaljplan, Katterjåkk	UPPDRAGSLEDARE Stefan Grundström	DATUM 2017-11-14
UPPDRAGSNUMMER 13003398-200	UPPRÄTTAD AV Stefan Grundström, Sara Öhmark GRANSKAD AV Lisa Werndin	

Översiktlig naturvärdesinventering av detaljplanområdet Katterjåkk samt bedömning av påverkan på Natura 2000-området Torne- och Kalixälvsystem

Innehåll

Bakgrund och avgränsning	3
Sammanfattning och rekommendationer	4
Metod för naturvärdesinventering	4
Metod för bedömning av påverkan på Natura 2000-området	5
Geologi och topografi	6
Miljökvalitetsnormer för vatten	6
Vegetation och skogshistorik	6
Riksintressen	7
Strandskydd	7
Natura 2000-område	8
Resultat av naturvärdesinventeringen	11
Bedömning av påverkan på Natura 2000-område	11
Naturreservat	13
Artförekomster och artskydd	13
Bedömning av påverkan på fågellivet	15
Generellt biotopskydd	17
Våtmarker	17
Referenser	17
Bilagor	18

Figur 1. Karta över Katterjåkk med de delområden som avgränsats och bedömts under naturvärdesinventeringen.

Bakgrund och avgränsning

Kiruna kommun utreder förutsättningar att detaljplanera fritidshusområdet i Katterjåkk. Denna naturvärdesinventering inklusive bedömningar och rekommendationer är ett underlag till detaljplanen. I uppdraget ingår också att göra en bedömning av den planerade bebyggelsens påverkan på Natura 2000 – området och på områdets fågelliv samt att utreda behov av eventuella artskyddsutredningar. De delområden som avgränsades och bedömdes under fältinventeringen visas ovan i figur 1 och en presentation av samtliga områden finns i bilaga 1.

Sammanfattning och rekommendationer

Bäcken Katterjåkk med strandområden bedöms som det ur naturvärdessynpunkt mest skyddsvärda området inom detaljplaneområdet (objekt 3 i kartan i figur 1). Katterjåkk ingår även i Natura 2000-området, varför det har ett starkt rättsligt skydd. Exploatering av de delar av planområdet som ligger på östra sidan vägen mot turiststationen inom 100 meter från vattendraget bör undvikas (samma som strandskyddsområdet) för att gynnsam bevarandestatus ska vidmakthållas. För att undvika påverkan på vattenförekomsterna inom Natura 2000 området bör skyddsåtgärder utformas i enlighet med de förutsättningar för gynnsam bevarandestatus för berörda naturtyper som anges i bevarandeplanen för Natura 2000-området (se Figur 2 och 3).

De våtmarker som avgränsats och beskrivits inom detaljplaneområdet och bedöms ha ett påtagligt naturvärde (naturvärdesklass 3). För att bevara naturvärden inom detaljplaneområdet bör våtmarkerna tillhörande naturvärdesklass 3 undantas från exploatering och byggnationer inom detaljplaneområdet bör göras med hänsyn taget till våtmarkernas hydrologi.

Exploatering föreslås därmed i första hand lokaliseras till de fastmarksområden med visst naturvärde (naturvärdesklass 4) och påtagligt naturvärde (naturvärdesklass 3) som förekommer inom detaljplaneområdet.

Tre fågelarter som rapporterats till Artportalen från området har mer än enstaka observationer under häckningstid och använder sannolikt det aktuella området som sin livsmiljö, helt eller delvis. Det är blåhake, sävsparv och ljunpipare. De skyddsåtgärder som rekommenderas för att minska påverkan på fågellivet är att så långt det är möjligt spara myrarna i området. Sammantaget bedömer Sweco Environment att inga fågelarters bevarandestatus kommer att påverkas av den planerade byggnationen.

Metod för naturvärdesinventering

Sweco Environments naturvärdesinventering (NVI) är gjord som en översiktlig inventering på fältnivå. Naturvärdesinventeringen är utförd enligt SIS svenska standard för naturvärdesinventering. Identifierade naturvärdesobjekt bedöms till en av följande är i tre klasser; Påtagligt naturvärde (klass 3), Högt naturvärde (klass 2) och Högsta naturvärde (klass 1). Ännu en klass, Visst naturvärde (klass 4), kan användas som ett tillägg, vilket har gjorts i denna NVI. En beskrivning av klasserna ges nedan i tabell 1. Områden som omfattas av generell biotopskydd och värdeelement (t.ex. gamla träd) samt artförekomster redovisas också. Området har besökts i fält 12 september 2017.

Underlag till beskrivningen och bedömningen har eftersökts från Artportalen, SGU:s berggrundskarta, Naturvårdsverkets kartverktyg Skyddad natur, Länsstyrelsens webbGIS samt genom muntlig kommunikation med forskare vid Abisko forskningsstation och personer verksamma inom svensk dagfjärilsövervakning. Under fältbesöken har fotografier tagits, ljudfiler med beskrivningar spelats in och kartbilder skapats i programmet GisPro. Namngivningen av arter följer svensk Dyntaxa.

Tabell 1. Definition och beskrivning av naturvärdesklasser för områden.

Naturvärdesklass	Definition	Beskrivning
Naturvärdesklass 1	Högsta naturvärde	Varje enskilt område med denna naturvärdesklass bedöms vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på nationell eller global nivå.
Naturvärdesklass 2	Högt naturvärde	Varje enskilt område med denna naturvärdesklass bedöms vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional eller nationell nivå. Naturvärdesklass 2 motsvarar ungefär Skogsstyrelsens nyckelbiotoper, lövskogsinventeringens klass 1 och 2, ängs- och betesmarksinventeringens klass aktivt objekt, ängs- och hagmarksinventeringens klass 1–3, ädellövskogsinventeringen klass 1 och 2, skyddsvärda träd enligt åtgärdsprogrammet, våtmarksinventeringens klass 1 och 2, rikkärrsinventeringens klass 1–3, limniska nyckel-biotoper, skogsbrukets klass urvatten, värdekärnor i naturreservat samt fullgoda Natura 2000-naturtyper. Detta förutsatt att de inte uppfyller högsta naturvärde.
Naturvärdesklass 3	Påtagligt naturvärde	Varje enskilt område av en viss naturtyp med denna naturvärdesklass behöver inte vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det bedöms vara av särskild betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras. Naturvärdesklass 3 motsvarar ungefär ängs- och betesmarksinventeringens klass <i>restaurerbar ängs- och betesmark</i> , Skogsstyrelsens <i>objekt med naturvärde</i> , lövskogsinventeringens klass 3, ädellövskogsinventeringens klass 3, våtmarksinventeringens klass 3 och 4 samt skogsbrukets klass <i>naturvatten</i> .
Naturvärdesklass 4	Visst naturvärde	Varje enskilt område av en viss naturtyp med denna naturvärdesklass behöver inte vara av betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det är av betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras.

Metod för bedömning av påverkan på Natura 2000-området

Bedömningsgrunder har formulerats för att tydliggöra de konsekvenser för vattenmiljöerna inom Natura 2000-området som bedöms uppstå som en följd av den planerade utbyggnaden. En tregradig skala används för bedömningen: små, måttliga och stora konsekvenser.

Konsekvenserna kan vara både positiva och negativa. Konsekvenserna är bedömda under förutsättning att föreslagna skyddsåtgärder genomförs.

- **Stora** negativa konsekvenser uppstår när gynnsam bevarandestatus inte kan uppnås inom Natura 2000-området som en följd av utbyggnaden. Det innebär fysiska förändringar av markområdet eller utsläpp av förorenande ämnen som orsakar långvarig förändring av livsmiljön inom Natura 2000-området.
- **Måttliga** negativa konsekvenser uppstår när gynnsam bevarandestatus riskerar att försvagas. Det innebär fysiska förändringar av markområdet eller tillfälliga utsläpp av

förorenande ämnen som sker på grund av utbyggnaden i planområdet men att konsekvenserna kan mildras genom åtgärder av olika slag.

- **Små** negativa konsekvenser uppstår när påverkan på gynnsam bevarandestatus och påverkan på livsmiljöer och de utpekade och typiska arterna är försumbar.

Geologi och topografi

Området ligger mellan ca. 475 och 515 meters höjd över havet mellan järnvägen och sjön Vassijaure i en småkullig sluttning mot nordost. Berggrunden i området och i dess närhet utgörs enligt SGU:s kartunderlag av svårvittrade granitoider, syenitoid och kvartsmonzodiorit. Berggrunden i området ger således inte förutsättningar för någon rik eller krävande flora. Jordarterna består främst av isälvs sediment i dalgången runt Katterjåkk, vilket kan ge förutsättning för en varierad flora med inslag av sällsynta arter. Berg i dagen förekommer inom och intill området på flera platser, dels i form av mindre bergkullar, dels i sluttningen sydväst om detaljplaneområdet.

Miljökvalitetsnormer för vatten

Grundvattenförekomsten Katterjokk (EU_CD: SE759282-629686) som ligger under planområdet är bedömd att ha god kemisk status och god kvantitativ status och miljökvalitetsnormen är god kemisk och kvantitativ status under 2010-2016.

Ytvattenförekomsten Njuoraättno (vattendraget Katterjåkk) (EU_CD: SE759332-159590) är bedömd att ha god ekologisk status men uppnår ej god kemisk status. Det senare beror på att denna vattenförekomst liksom alla andra ytvattenförekomster i regionen har förhöjda halter av kvicksilver, kvicksilverföreningar och bromerad difenyleter. Miljökvalitetsnormen är god ekologisk status och god kemisk status.

Ytvattenförekomsten Vassijaure (EU_CD: SE759748-160013) som ligger norr om planområdet är bedömd att ha en hög ekologisk status men uppnår ej god kemisk status. Det senare beror på att denna vattenförekomst liksom alla andra ytvattenförekomster i regionen har förhöjda halter av kvicksilver, kvicksilverföreningar och bromerad difenyleter. Miljökvalitetsnormen är god ekologisk status och god kemisk status.

Vegetation och skogshistorik

Björkskogsgränsen når upp till ca 500-600 m.ö.h. Den relativt karga berggrunden och avsaknaden av mineralnäring begränsar dock förekomst av träd och buskar i de högre fjällpartierna. Längs jokkar och dalgångar samt på lägre höjd har mer sällsynta och krävande arter uppmärksammas. Området är snörikt om vintrarna, vilket avspeglas i avsaknad av snömärkeslav på fjällbjörkstammarna upp till ca. en meters höjd. Katterjåkk ligger vid ett terrasssystem, som sedan istiden sedimenterat ut i Torneträskes södra kant. Issjöterassen som återfinns i området öster om jåkken är värdefull för geovetenskaplig naturvård. Här finns också SMHI's klimatstation. I Katterjåkk utbreder sig torr rished med inslag av mindre våtmarker samt bäckdråg med frodigare vegetation, medan vegetationen längre österut mot Riksgränsen generellt är frodigare och mer artrik. Området öppnar sig mot syd och sydost, vilket innebär att

stora delar av området oftast ligger i lä, till skillnad mot Riksgränsen. Förutom geologisk forskning bedrivs vissa botaniska undersökningar i de myrmarker som finns nedanför Vassivagge och i Katterjåkks och Vassitjåkks deltaområden.

Fjällbjörkskogen i området har under lång tid varit föremål för avverkningar med olika syften. Avverkning för byggnadsmaterial och till ved har skett kring samiska bosättningar, samt från ca. 1850 och framåt, kring finska och svenska nybyggen. Avverkning i större omfattning inleddes i och med bygget av järnvägen mellan Narvik och Kiruna, som färdigställdes 1903. Innan dess var området svårtillgängligt. Fjällbjörkskogen avverkades i samband med bygget av järnvägen längs en zon på upp till en kilometer på ömse sidor av järnvägsbygget. Tillgängligheten till området ökade ytterligare när väg E10 byggdes under tidigt 1980-tal.

Ett utbrott av fjällbjörkmätare som avlödade och delvis dödade skog runt Katterjåkk inträffade år 2012.

Riksintressen

Detaljplaneområdet ligger inom riksintresseområde för rennäringsen, fastställt av Jordbruksverket 2005. Inom riksintresseområdet finns två kärnområden av riksintresse för rennäringsen enligt miljöbalkens 3 kap 5 §. Det ena kärnområdet ligger omedelbart öster om detaljplaneområdet och är benämnt Riksgränsen. Det är ett område som används för sommarbete och är en naturlig plats för uppsamling av renhjorden. Det andra kärnområdet är Njuorajaure och överlappar detaljplaneområdet. Båda riksintresseområdena ligger inom Gabna samebys betesmarker.

Katterjåkk ligger även inom riksintresseområde för friluftsliv och naturvård enligt miljöbalkens 3 kap 6 §. Det till ytan mycket stora riksintresset för naturvård, Torneträsk fjällområde, beslutades år 2000 men med en intressebeskrivning från 1986. Urvalskriterierna för riksintresset beskrivs som forskning, väsentligt opåverkade fjällområden, hotade arter, rik flora och fauna samt världsberömd landskapsbild. Även riksintresseområdet för friluftsliv, Torneträsk-Keibnekaise, är mycket stort och beslutades på nytt år 2017.

Väg E10 utgör riksintresse för kommunikation. Väg E10 ingår i det av EU utpekade nätverket av vägar av särskild internationell betydelse, Trans European Transport Network, (TEN-T).

Järnvägen (malmbanan) som sträcker sig mellan Riksgränsen och Boden utgör riksintresse för befintlig järnväg. Malmbanan ingår i TEN-T nätverket och är av internationell betydelse, dels av stor vikt för godstrafik, men den är även viktig för persontrafik.

Strandskydd

Strandskydd på 100 meter gäller för vattendraget Katterjåkk vilket berör delområdena 1, 2, 3, 4 och 11. Strandskydd bedöms inte gälla för de små bäckar och rännilar med källvatten som finns inom delområde 10 och 11. De delar av planområdet som ligger på västra sidan vägen till turiststationen (delområde 11) och ingår i strandskyddsområdet är redan i hög grad ianspråktagna. Vi bedömer att det dispenskäl för upphävande av strandskyddet enligt miljöbalken 7 kapitel 18 c § som kan vara tillämpligt är att området redan är ianspråktaget för vägområdet, bebyggelse, sandtäkter, kraftledning etc.

Natura 2000-område

Natura 2000 är ett nätverk av Europas allra värdefullaste naturområden och Sverige är i och med medlemskapet i EU en del av Natura 2000-nätverket. Över hela Sverige finns idag många naturområden som ingår i Natura 2000. Områdena kan vara mycket olika men gemensamt för dem alla är att de är ett exklusivt urval av den värdefullaste naturen i Sverige och Europa. Till varje Natura 2000-område ska det finnas en bevarandeplan som ur olika aspekter beskriver området.

De utpekade naturtyperna och arterna som ingår i Torne och Kalix älvsystem hotas av verksamheter som kan skada dem direkt eller indirekt. Även verksamheter som inte ligger i direkt anslutning till Natura 2000-områden kan kraftigt påverka det, exempelvis genom störning av mark och utsläpp av miljöfarliga ämnen nära vattenmiljö. Därför kan bedömning om hot och påverkan inte styras av en verksamhets avstånd från Natura 2000-området, utan bedömning görs av den effekt verksamheten kan ha på syfte och bevarandemål för Natura 2000-området.

Torne och Kalix älvsystem (SE0820430) utgör ett mycket stort Natura 2000-område som omfattar vattenområden i Torneälven och Kalixälven, Torneträsk samt många biflöden och källsjöar inom de svenska delarna av avrinningsområdena. Fjällbäcken Katterjåkk samt sjön Vassijaure ingår i Natura 2000-området. Hela området är drygt 175 000 hektar stort. Vattenområdena är skyddade som ett SCI-område (Site of Community Interest) enligt miljöbalkens 7 kap 28a §. Det aktuella bebyggelseområdet är som närmast tänkt att ligga 100 meter från Katterjåkk.

I ett Natura 2000-område gäller att gynnsam bevarandestatus (gynnsamt bevarandetillstånd för det enskilda området) ska uppnås för de utpekade habitaterna (naturtyperna). De naturtyper som är aktuella för detaljplaneområdet i Katterjåkk är 3130 Oligo-mesotrofa sjöar, även kallad Ävjestrandsjöar samt 3220, Alpina vattendrag med örtrik strandvegetation.

De utpekade arterna för detta Natura 2000-område är utter, lax, stensimpa, grön flodtrollslända, flodpärlmussla och venhavre. Av dessa är det endast stensimpa, som har trolig förekomst i området kring Katterjåkk. Stensimpa har sedan tidigare känd förekomst i Vassijaure. I bevarandeplanen anges att försurning lokalt kan slå ut arten.

I Naturvårdsverkets vägledning för naturtypen 3130 listas ett antal typiska arter för Oligo-mesotrofa sjöar (Ävjestrandsjöar). Flera av de typiska arterna har känd förekomst i och kring Vassijaure, t ex, drillsnäppa, silvertärna och röding. Strandranunkel är en utpekad art för naturtypen, som är observerad ca. 1.5 km väst om detaljplaneområdet nära Vassijaures strand och det är därför möjligt att den finns nära detaljplaneområdet.

I Naturvårdsverkets vägledning för de olika Natura 2000-habitaterna beskrivs viktiga strukturer och funktioner för naturtypen oligo-mesotrofa sjöar och alpina vattendrag:

- Naturliga vattenståndsfluktuationer eller annan störning (ishyuling, strandbete),
- Periodvis blottlagda stränder med årlig kortskottsvegetation (för oligo-mesotrofa sjöar),
- Relativt klart vatten (för oligo-mesotrofa sjöar),
- Fria vandringsvägar i anslutande vattensystem (för oligo-mesotrofa sjöar),
- Ingen avsevärd påverkan av försurning (för alpina vattendrag)

I bevarandeplanen för Natura 2000-området som fastställdes 2007 beskrivs bevarandemål och hotbild mot Natura 2000-området. De bevarandemål, förutsättningar för gynnsam bevarandestatus och hotbilder som är relevanta för oligo-mesotrofa sjöar visas i figur 1, motsvarande för alpina vattendrag med örtrik strandvegetation i figur 2.

Bevarandemålen i bevarandeplanen är så allmänt hållna att vi har bedömt att konsekvensanalyserna görs bättre med utgångspunkt från vägledningen för naturtypen 3130.

Figur 2. Bevarandemål, förutsättningar för gynnsam bevarandestatus och kända hot för naturtypen oligo-mesotrofa sjöar inom Torne och Kalix älvsystem enligt bevarandeplanen.

Naturtypen oligo-mesotrofa sjöar inom Torne och Kalix älvsystem

Bevarandemål:

- Avvikelse från jämförvärde för totalfosfor och försurning ska vara klass 1 eller 2 (se bedömningsgrunder för sjöar och vattendrag).
- Den typiska arten X ska påträffas i minst Y% av provsjöarna.
- Arealen av naturtypen ska vara minst x

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus:

- Bibehållna eller förbättrade förhållande avseende vattenståndsfluktuationer och hydrologi.
- En för naturtypen naturlig artsammansättning utan negativ inverkan av främmande arter
- Naturliga omgivningar med strandvåtmarker, strandskog eller extensivt jordbruk med förekommande betade strandängar.
- Upprätthållande av eventuellt förekommande strandbete eller återupptagen nyligen upphörd betesdrift.
- Naturligt näringsfattigt eller svagt näringsrikt och relativt klart vatten med låg grad av mänsklig belastning av bl. a. humus, försurande ämnen, partiklar (grumlande ämnen), näringsämnen och miljögifter.
- Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna i naturtypen.

Hot som idag kan identifieras inom Torne och Kalix älvsystem:

- Skogsbruk i tillrinningsområdet inklusive dikesrensningar och körvägar, avverkning av strandnära skog och gödsling
- Intensivt jordbruk i tillrinningsområdet
- Reglering i vattensystemet
- Anläggning och visst underhåll av vägar och järnvägar (kan orsaka grumling och/eller läckage av närings- och bekämpningsmedel. Broar och trummor kan orsaka vandrings/spridningshinder)
- Fiske (ensidigt eller alltför hårt)
- Utsättning av främmande arter
- Gruvor/prospekteringar
- Utsläpp av föroreningar från punktkälla (inklusive näringsbelastning och läckage av miljöfarliga ämnen)

Naturtypen alpina vattendrag med örtrik strandvegetation inom Torne och Kalix älvsystem

Bevarandemål:

- Arealen av naturtypen ska vara minst x
- Oreglerad vattenföring.
- Naturlig flödesdynamik. Minst 95% av vattendragsträckorna ska ha god status vad gäller vattenståndvariationer enligt vattendirektivets bedömningsgrunder.
- Avvikelse från jämförvärde för totalfosfor och försurning ska vara klass 1 eller 2 (se bedömningsgrunder för sjöar och vattendrag).
- Nyanlagda vägtrummor och broar får inte utgöra vandringshinder för vattenorganismer.
- Den typiska arten X ska förekomma minst i omfattningen Y.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus:

- Bibehållna eller förbättrade förhållande avseende vattenståndsfluktuationer och hydrologi.
- Fria vandringsvägar i anslutande vattensystem.
- Naturliga omgivningar med örtrik vegetation, salix, fjällbjörk, våtmarker och mader.
- God vattenkvalitet; näringsfattigt, ofta klart (förutom nedströms glaciärer och vid snösmältning) och neutralt vatten. Låg grad av mänsklig belastning avseende försurande ämnen, närsalter och miljögifter.
- En för naturtypen naturlig artsammansättning utan negativ inverkan av främmande arter.
- Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna i naturtypen.

Hot som idag kan identifieras inom Torne och Kalix älvsystem:

- Gruvor/prospekteringar.
- Utsläpp av föroreningar från punktkälla (inklusive näringsbelastning och läckage av miljöfarliga ämnen).
- Reglering eller överledning av vatten.
- Kanalisering, fördjupning och invallning för att förhindra översvämning.
- Vattenuttag under lågvattenperioder.
- Byggande av terrängvägar/överfarter (kan innebära vandrings/spridningshinder).
- Anläggning och visst underhåll av vägar och järnvägar (kan orsaka grumling och/eller läckage av närings- och bekämpningsmedel. Broar och trummor kan orsaka vandrings/spridningshinder).
- Exploatering (inklusive bostadsbyggande, kan innebära ökade krav på översvämningsskydd).
- Utsättning av främmande arter.
- Fiske (ensidigt eller alltför hårt).

Figur 3. Bevarandemål, förutsättningar för gynnsam bevarandestatus och kända hot för naturtypen alpina vattendrag med örtrik strandvegetation inom Torne och Kalix älvsystem enligt bevarandeplanen.

Resultat av naturvärdesinventeringen

Vid fältbesöket avgränsades 11 delområden, varav ett bedömdes ha högt naturvärde, fem bedömdes ha påtagligt naturvärde och återstående bedömdes ha visst naturvärde. Delområdet med högt naturvärde var bäcken Katterjåkk med strandzon. Delområdena med påtagligt naturvärde bestod av tre myrar, ett bäckdråg samt ett område med en mosaik av björkshed och bäckdråg med frodig vegetation. En beskrivning av dessa delområden samt en förteckning över arter som påträffats inom respektive delområde finns i bilaga 1.

Bedömning av påverkan på Natura 2000-område

Bevarandemålen i bevarandeplanen är så allmänt hållna att det bedöms att konsekvensanalyserna görs bättre med utgångspunkt från vägledningen för naturtypen 3130. I tabell 2 och 3 redovisas bedömningar av hur gynnsam bevarandestatus i naturtypen 3130 - Oligotrofa mesotrofa sjöar (Vassijaur) kan påverkas av en utbyggnad inom detaljplaneområdet. I tabell 4 och 5 redovisas bedömning av påverkan på viktiga strukturer och funktioner inom Natura 2000-området samt bedömning av påverkan med avseende på hotbilder inom Natura 2000-området.

Bedömningar om påverkan på vattenståndsfluktuationer görs under förutsättning att inga åtgärder som kan påverka flödet i Katterjåkk genomförs. Bedömningar om påverkan på stränder och strandvegetation baseras på att ingen exploatering planeras till strandområden. Bedömning på vattenkvalitet förutsätter att skyddsåtgärder vidtas för att förhindra att den planerade bebyggelsen orsakar grumling och lokal belastning av näringsämnen i Katterjåcken och i Vassijaur, under byggskede samt i drift. Bedömning på vandringsvägar och konnektivitet görs under förutsättning att inga nya vandringshinder byggs in under planerad åtgärd. Bedömning om föroreningar förutsätter att lämpliga skyddsåtgärder vidtas för att förhindra utsläpp både under byggskede och i drift.

Tabell 2. Bedömning av påverkan på gynnsam bevarandestatus med avseende på strukturer och funktioner för naturtypen 3130 – oligotrofa mesotrofa sjöar vid Natura 2000 – området Torneträsk vid genomförandet av detaljplanen för Katterjåkk.

Viktiga strukturer och funktioner för naturtypen	Konsekvenser i anläggningsskedet	Konsekvenser i driftskedet
Naturliga vattenståndsfluktuationer eller annan störning	Små	Små
Periodvis blottlagda stränder med ånnuell kortskottsvegetation	Små	Små
Relativt klart vatten	Små	Små
Fria vandringsvägar i anslutande vattensystem	Små	Små

Tabell 3. Bedömning av påverkan på gynnsam bevarandestatus med avseende på relevanta hotbilder mot naturtypen 3130 – oligotrofa mesotrofa sjöar vid Natura 2000 – området Torneälven vid genomförandet av detaljplanen för Katterjåkk.

Hotbilder mot naturtypen	Risk för påverkan i anläggningsskedet	Risk för påverkan i driftskedet
Exploatering av strandområden	Små	Små
Utsläpp av föroreningar	Små	Måttliga
Infrastrukturanläggningar	Måttliga	Små

Tabell 4. Bedömning av påverkan på gynnsam bevarandestatus med avseende på strukturer och funktioner för naturtypen 3230 – Alpina vattendrag för Natura 2000 – området Torneträsk vid genomförandet av detaljplanen för Katterjåkk.

Viktiga strukturer och funktioner för naturtypen	Konsekvenser i anläggningsskedet	Konsekvenser i driftskedet
Karakteristisk strandvegetation förekommer	Små	Små
Naturliga vattenståndsfuktuationer förekommer	Små	Små
Konnektivitet i vattendraget och anslutande vattensystem	Små	Små
God vattenkvalitet	Små	Måttliga

Tabell 5. Bedömning av påverkan på gynnsam bevarandestatus med avseende på relevanta hotbilder mot naturtypen 3230 – Alpina vattendrag för Natura 2000 – området Torneträsk vid genomförandet av detaljplanen för Katterjåkk.

Hotbilder mot naturtypen	Risk för påverkan i anläggningsskedet	Risk för påverkan i driftskedet
Infrastrukturanläggningar, grumling, vandringshinder m.m.	Måttliga	Små
Utsläpp av föroreningar från punktkälla	Små	Måttliga

Sammantaget bedömer Sweco Environment att risk för negativ påverkan på Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem SE0820430 är liten. Denna bedömning görs under förutsättning att skyddsåtgärder vidtas för att förhindra att inte det bebyggda området orsakar grumling och lokal belastning av näringsämnen i bäcken Katterjåkk och i sjön Vassijaure.

Naturresevat

Inga naturresevat finns inom eller i närheten av detaljplaneområdet.

Artförekomster och artskydd

Rödlistan är en sammanställning av arters status (utdöenderisk) inom ett lands gränser. Arternas status bedöms med hjälp av ett antal kriterier, som omfattar skattningar av populationsstorlek, förekomst, utbredning och trender. Utifrån denna bedömning placeras arterna i olika kategorier, se tabell 6. Rödlistan fungerar som ett verktyg vid planering av naturvårdsåtgärder och miljökonsekvensbeskrivningar. Den har i sig ingen juridisk status, men den kan användas för att följa upp de svenska miljömålen och internationella överenskommelser.

Tabell 6. Rödlistans klassning av arter, där klasserna VU-CR ingår i begreppet "hotade arter".

Livskraftig	Nära hotad	Sårbar	Starkt hotad	Akut hotad	Nationellt utdöd
LC	NT	VU	EN	CR	RE

Lapplandsmaskros är en rödlistad art (CR) som har observerats under 2017 inom aktuellt detaljplaneområde i delområde 5, se figur 3. Växtplatsen är strax öster om infarten till byn (figur 6) och rapportören är en trovärdig person. Om växtplatsen ska exploateras bör skyddsåtgärder vidtas för att inte skada växtplatsen för lapplandsmaskros. En lämplig skyddsåtgärd är att flytta sjok av vegetation (förnaskiktet) på en yta av cirka 100 m² och lägga dessa på en annan närliggande liknande plats där en övervakad etablering kan ske. Inför en flytt kan det bli aktuellt med en utredning om behov av artskyddsdispens.

Figur 3. T.v.: Lapplandsmaskros (*Taraxacum tornsense*) Foto: Jan-Thomas Johansson. T.h.: Växtplats för lapplandsmaskros inom detaljplaneområdet enligt koordinaterna i Artportalen.

Rödlistad alphumla, polarhumla och tundrahumla har observerats i områden kring detaljplaneområdet och det är därför möjligt att de även förekommer inom detaljplaneområdet. Alphumlan och polarhumlan påträffas ovan trädgränsen i fjälltrakter med rikare flora. Särskilt under sensommaren, när de utpräglade fjällväxterna blommat över, besöks också blommor i skidbackar och längs vägkanter på lägre höjd. Tundrahumla påträffas i subalpin och lågalpin zon i fjälltrakter med rikare flora. Drottningen lever som kleptoparasit ("gök") hos andra humlearter, bland annat polarhumla. Samtliga arter är beroende av områden med rik blomning. Klimatförändringar är angiven som trolig orsak till samtliga av dessa humleartens tillbakagång under senare decennier. De lämpligaste livsmiljöerna för dessa arter inom planområdet är sannolikt stränderna längs med Katterjåkk. Även vägkanter i området kan vara värdefulla för arterna, då dessa miljöer ofta hyser rikblommade flora.

Rödlistade arter rapporterade till ArtDatabanken från sjön Vassijaure och dess stränder i häckningstid i lämplig häckbiotop är bergand (VU), ängspiälärka (NT), sävsparv (VU), fjällvråk (NT) samt födosökande smålom (NT). Ängspiälärkan är även observerad under 2017 från Katterjåkk, inom detaljplaneområdet.

Bedömning av påverkan på fågellivet

Som stöd till denna utredning har vi använt oss av de uppgifter som finns i Artportalen, Artfakta från Artdatabanken, uppgifter från svensk häckfågeltaxering, en rapport från Centrum för biologisk mångfald om biologisk mångfald i fjällbjörkskogen samt boken Svensk Fågelatlas. Från Artportalen har vi hämtat uppgifter från det aktuella området under åren 2000 till 2017.

Området hyser fem olika naturtyper, fjällbjörkskog/glest trädbevuxen rished, bäck- och källdråg med mer högvuxen lövskog, myr, jåkkstrand samt redan bebyggd ruderatmark.

Fjällbjörkskogen är i huvudsak av fattig ris- och grästyp. Mer frodiga örtdominerade lövskogstyper finns en bit ned i sluttningarna där grundvatten strömmar ut. Skogen är inte särskilt gammal på grund av den historiska markanvändningen i trakten. Död ved, håltrad etc förekommer tämligen allmänt på grund av storskaliga angrepp från fjällbjörkmätare som senast inträffade 2012. Den döda veden är dock av klenare typ.

De fågelrikaste miljöerna är sannolikt bäck- och källdrågen samt jockkstranden med mer högvuxen skog och en större produktion av insekter. De små myrarna som finns i området kan hysa enstaka förekomster av våtmarksfåglar men är alltför små för att hysa många arter och arter som kräver större och mer ostörda våtmarker.

Enligt litteraturen är vanliga arter i fjällbjörkskogen i denna del av landet: lövsångare, bergfink, rödvingetrast, dalripa och gråsiska. Fynduppgifterna i Artportalen bekräftar förekomsten av dessa arter för det aktuella planområdet. Flera fynduppgifter finns också för talgoxe och ängsplärka.

Arter som hör mera hemma i videsnår och på myr och som är typiska för sina miljöer i denna region är sävsparv, ängsplärka, enkelbeckasin, ljungpipare och rödbena. Även detta bekräftas av fynduppgifterna i Artportalen.

Längs med vattendraget Katterjåkk finns uppgifter på drillsnäppa och strömstare som är typiska arter för denna miljö. Sedan tillkommer många observationer för arter som trivs i människans närhet, vid bebyggelse, i vägområden etc. Exempel på sådana arter från det här området är sädesärta, skata, björktrast och gråsparv.

För att bedöma hotbilden för de rödlistade och fridlysta arter som kan tänkas förekomma i området har en sökning på Artportalen gjorts för åren 2000-2017 på de fågelarter som är hotklassade i rödlistan och/eller förtecknade på fågeldirektivets bilaga 1 (annex). Sökningen innefattade det aktuella planområdet samt en omgivande zon på 200 meter i alla riktningar. Även en bedömning av trovärdigheten i uppgiften (främst lägesangivelsen) har gjorts och om det finns häckningskriterier.

Tabell 7. Förteckning över fågelarter som är rapporterade med häckningskriterier i Artportalen 2000-2017 i det berörda området. Endast arter som finns med på Fågeldirektivets bilaga I och/eller arter som är hotklassade i den svenska rödlistan är bedömda.

Art	Fågeldirektivets bilaga 1	Hotkategori i rödlistan*	Förekomst i området
Hökuggla	X	(LC)	Enstaka observationer under häckningstid
Stenfalk	x	(LC)	Enstaka observationer under häckningstid
Blåhake	X	(LC)	Många observationer under häckningstid
Sävspurv		VU	Många observationer under häckningstid
Ljungpipare	x	(LC)	Många observationer under häckningstid
Rödstrupig piplärka		VU	Enstaka observationer under häckningstid

Sammanfattningsvis är det tre fågelarter i ovanstående förteckning som har mer än enstaka observationer under häckningstid och som med stor sannolikhet använder det aktuella området som sin livsmiljö, helt eller delvis (se tabell 7). Det är blåhake, sävspurv och ljungpipare. De övriga tre arterna, hökuggla, stenfalk och rödstrupig piplärka har enstaka observationer under häckningstid och det är svårt utifrån informationen i Artportalen att bedöma om häckning förekommer i det aktuella området.

Hökuggla, stenfalk, blåhake och ljungpipare är inte rödlistade men förtecknade i fågeldirektivets bilaga 1 och kräver enligt den svenska lagstiftningen att särskilda skyddsområden (Natura 2000) ska avsättas. Dessa arter är allmänna i den här naturgeografiska regionen och i Kiruna kommun och bevarandestatusen kommer inte att alls påverkas av den planerade verksamheten i planområdet. Om våtmarkerna i området undantas från bebyggelse så innebär det att påverkan på några av dessa arters livsmiljöer blir liten. Sävspurv har, trots rödlistningen, många observationer i regionen och är en ganska allmän art i Kiruna kommun. Havsörn är observerad som förbiflygande men det saknas förutsättningar för häckningar inom planområdet. Det rör sig troligen om individer som häckar på den norska sidan. Några kilometer västerut finns lämpligare förutsättningar för häckning.

Rödstrupig piplärka (*Anthus cervinus*) kan möjligen häcka i planområdet eller i dess närhet. Arten är spridd från norra Skandinavien till västra Alaska inom en smal zon i tundraområden. Den svenska populationen bedöms bestå av 500 par men har minskat, därav rödlistningen som sårbar. I Kiruna kommun är arten uppgiven från cirka 20 platser de senaste åren men eftersom arten påminner om sin släkting ängspiplärka så är det troligen inte så många som känner igen den, den är lätt att förväxla. Artens lokala bevarandestatus skulle möjligen kunna påverkas av bebyggelsen men det är dock en tundrafågel och den föredrar öppna marker.

De skyddsåtgärder vi rekommenderar för att minska påverkan är att så långt det är möjligt spara de små myrarna i området. Sammantaget bedömer Sweco Environment att inga fågelarters bevarandestatus kommer att påverkas av den planerade byggnationen, i och med att åtgärder planeras inom ett begränsat område i nära anslutning till redan ianspråktaget område.

Generellt biotopskydd

Inga biotoper som omfattas av det generella biotopskyddet är påträffade i området.

Våtmarker

Länsstyrelsen har inget objekt utpekad i våtmarksinventeringen i området. Ett flertal våtmarker finns inom och omedelbart intill detaljplaneområdet, se beskrivningar i bilaga 1.

Referenser

ArtDatabanken 2014. Eide, W. (red.) SLU, Uppsala. Arter och naturtyper i habitatdirektivet – bevarandestatus i Sverige 2013.

Callaghan, T. V., Bergholm, F., Christensen, T. R., Jonasson, C., Kokfelt, U., & Johansson, M. 2010. A new climate era in the sub-Arctic: Accelerating climate changes and multiple impacts. *Geophysical Research Letters*, 37(14), L14705.

Centrum för biologisk mångfald 2005. Linkowski, W. I. & Lennartsson, T. Biologisk mångfald i fjällbjörkskog – en kunskapssammanställning,

Emanuelsson, U. 1987. Human influence on vegetation in the Torneträsk area during the last three centuries. *Ecological Bulletins*, 95-111.

EU 1992. Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter. Konsoliderad utgåva från 2013-07-01.

Länsstyrelsen 2007. Bevarandeplan Natura 2000 Torne och Kalix älvsystem SE0820430, fastställd av Länsstyrelsen 20071211.

Naturvårdsverket 2011. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1, NV-04493-11, Beslutad 2011

Naturvårdsverket, 2003. Natura 2000 i Sverige, Handbok med allmänna råd. Handbok 2003:9.

Nordiska ministerrådet 1995. Vegetationstyper i Norden.

Svensk Fågelatlas, Svensson m fl 1999

Swedish Standards Institute, 2014. Svensk standard för naturvärdesinventering (SS 199000).

Sweco 2009. Grundförutsättningar för Torneträsk – Övergripande beskrivning. Rapport 2009-04-15.

Webbaserade uppgifter

ArtDatabanken 2015. Rödlistade arter I Sverige 2015,

Artportalen, 2017. Rapportsystem för växter, djur och svampar. www.artportalen.se

Lantmäteriet, 2017. Historiska kartor. <https://etjanster.lantmateriet.se/historiskakartor>

Länsstyrelsen, 2017. Länsstyrelsens webbgis. <http://ext-webbgis.lansstyrelsen.se/Norrbotten/Planeringsunderlag/>

Miljöbalk 1998:808, <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19980808.htm>

Naturvårdsverket 2017, kartverktyget Skyddad natur. <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

SGU, 2017. Karta Jordarter och Berggrund. <http://apps.sgu.se/kartgenerator/>

Skogsstyrelsen, 2017. Skogens pärlor. <http://minasidor.skogsstyrelsen.se/skogensparlor/>

Svensk fågeltaxering, <http://www.fageltaxering.lu.se/>

Muntliga uppgifter

Leif Björk, Svensk Dagfjärilövervakning, personliga kommentarer 2017.

Bilagor

Bilaga 1. Översiktlig naturvärdesinventering och naturvärdesbedömning, Detaljplan i Katterjåkk
– Bilaga med delområdesbeskrivningar